

SEPTUAGESIMA PÜHAPÄEV AD 2024

1Sm 16:1–13 (Rm 9:11–23; Lk 17:7–10)

1 Ja Issand ütles Saamuelile: «Kui kaua sa leinad Sauli? Mina olen ju tema kui Iisraeli kuninga kõrvaldanud. Täida oma sarv õliga ja mine: mina läkitan sind petlemlase Iisai juurde, sest ma olen tema poegadest vaadanud enesele kuninga.»

2 Aga Saamuel ütles: «Kuidas ma võin minna? Kui Saul kuuleb, siis ta tapab mu.» Ja Issand vastas: «Võta üks mullikas enesega kaasa ja ütle: Ma tulin Issandale ohverdama.»

3 Kutsu siis Iisai ohvrile ja mina õpetan sind, mida sa pead tegema; siis võia mulle see, keda ma sulle nimetan!»

4 Ja Saamuel tegi, nagu Issand oli öelnud, ja läks Petlemma. Aga linna vanemad tulid värisedes temale vastu ja küsisid: «Kas tuled rahuga?»

5 Ja ta vastas: «Rahuga. Ma tulen Issandale ohverdama; pühitsege endid ja tulge koos minuga ohvrile!» Siis ta pühitses Iisaid ja tema poegi ning kutsus nad ohvrile.

6 Ja kui nad tulid, siis ta nägi Eliabi ja mõtles: «Küllap on nüüd Issanda ees Tema võitu.»

7 Aga Issand ütles Saamuelile: «Ära vaata ta välimusele ja pikale kasvule, sest ma olen jätnud tema kõrvale! Sest see pole nii, nagu inimene näeb: inimene näeb, mis on silma ees, aga Issand näeb, mis on südames.»

8 Siis Iisai kutsus Abinadabi ja laskis ta Saamueli eest mööda minna; aga Saamuel ütles: «Issand ei ole ka teda valinud.»

9 Siis Iisai laskis Samma mööda minna, aga Saamuel ütles: «Issand ei ole ka teda valinud.»

10 Nõnda laskis Iisai oma seitse poega Saamueli eest mööda minna, aga Saamuel ütles Iisaile: «Issand ei ole neid valinud.»

11 Ja Saamuel küsis Iisailt: «Kas poisid on kõik siin?» Ja Iisai vastas: «Noorim on veel järel, aga vaata, ta hoiab lambaid.» Siis ütles Saamuel Iisaile: «Läkitage keegi talle järele ja too ta siia, sest me ei istu lauda enne, kui ta siia tuleb!»

12 Ja Iisai läkitas mehed ning laskis ta tuua; ta oli punapalgeline, ilusate silmadega ja kauni välimusega. Ja Issand ütles: «Tõuse ja võia teda, sest tema on see!»

13 Ja Saamuel võttis õlisarve ja võidis teda ta vendade keskel. Ja Issanda Vaim tuli võimsasti Taaveti peale, alates sellest päevast ja edaspidi. Ja Saamuel tõusis ning läks Raamasse.

Ja ISSAND ütles Saamuelile: «Kui kauaks sina jääd Sauli taga nutma ja mina olen ta kuningana Iisraeli üle ära põlanud? Täida oma sarv õliga ja mine: ma läkitan su petlemlase Iisai juurde, sest ma olen vaadanud tema poegade seast endale kuninga.» Ja Saamuel ütles: «Kuidas ma lähen – ja Saul kuuleb ja tapab mu?» Ja ISSAND ütles: «Lehmamullikas võta oma

käekõrvale ja ütles: «Ma olen tulnud ISSANDALE ohverdama.» Ja kutsu Iisai tapaohvrile ja ma annan sulle teada, mida sa pead tegema. Ja võia mulle see, kelle ma sulle ütlen.» Ja Saamuel tegi, mida ISSAND oli rääkinud, ja tuli Petlemma. Ja linna vanemad värisid temaga kohtudes ja ütlesid: «Kas tuled rahu?» Ja ta ütles: «Rahu! Ma olen tulnud ohverdama ISSANDALE. Pühitsege endid ja tulge minuga tapaohvrile.» Ja ta pühitses Iisaid ja tema poegi ning kutsus nad tapaohvrile. Ja sündis, kui nad olid tulnud, et ta nägi Eliabi ja ütles: «Kindla peale on ISSANDA ees Tema võitu.» Ja ISSAND ütles Saamuelliga: «Ära vaata tema väljanägemist ja tema pikka kuju, sest ma olen ta ära põlanud, sest ei ole, nagu inimene näeb, sest inimene vaatab silmnäo peale ja ISSAND vaatab südame peale.» Ja Iisai kutsus Abinadabi ja lasi tal mööduda Saamuelliga palge eest ja ta ütles: «Ei ole ISSAND ka seda valinud.» Ja Iisai lasi mööduda Samma ja ta ütles: «Ei ole ISSAND ka seda valinud.» Ja Iisai lasi mööduda oma seitsmel pojal Saamuelliga palge eest ja Saamuel ütles Iisaile: «ISSAND ei ole neid valinud.» Ja Saamuel ütles Iisaile: «Kas need poisid on kõik?» Ja ta ütles: «Vähim on veel jäänud, aga vaata, ta karjatab pudulokuseid. Ja Saamuel ütles Iisaile: «Läkita ja too ta ära, sest me ei kogune söömala ümber enne, kui ta siia tuleb!» Ja ta läkitas ja tõi ta ära. Ja ta oli rõõsa, kaunite silmadega ja hea väljanägemisega. Ja ISSAND ütles: «Tõuse, võia teda, sest see on tema!» Ja Saamuel võttis õlisarve ja võidis teda ta vendade keskel. Ja ISSANDA Vaim paiskus Taaveti peale sellest päevast ja edasi. Ja Saamuel tõusis ja läks Raamasse.

Sissejuhatus

Juudi traditsioonis liigitatakse Saamuelliga raamat[ud]¹, nagu ka Joosua, Kohtumõistjate ja Kuningate raamatud, «varajaste prohvetite» alla², kristlikus traditsioonis loetakse nad enamasti «ajalooramatute» hulka. Vana traditsiooni kohaselt on Saamuelliga raamatu[te] autoriks suuremas osas prohvet Saamuel ise³, uuem piibliteadus on enamasti seisukohal, et tegemist on erinevatest allikatest kombineeritud teosega, mis pärineb põhiosas 7. ja 6. sajandist eKr (või osaliselt juba 8. sajandist), kuigi mõned autorid paigutavad selle veelgi hilisemasse, eksiilijärgsesse aega.

Nii autorlus kui tekkeaeg on olulised vastuse otsimisel paljude uurijate küsimusele, kas tegemist on eelkõige ajalookirjelduse või pigem Iisraeli ajaloo teoloogilist tähendust anda püüdva teosega. Eelarvamusteta piiblilugeja jaoks siin tõenäoliselt vastuolu ei ole, kuna kogu Pühakirja sõnum ongi mitmetasapinnaline. Saamuelliga raamatute puhul tuleb see mitmetasapinnalisus esile muuhulgas seeläbi, et neid on, nagu öeldud, käsitletud nii ajaloo- kui prohvetiraamatutena.

¹ Heebrea traditsioonis on tegemist ühe raamatuga, varajasim kaheks jagamine on leitav Septuagintas pealkirjadega Βασιλειών Α' ja Βασιλειών Β'.

² «Hilised prohvetid» on Jesaja, Jeremija, Hesekiel ja 12 «väikest prohvetit» Hooseast Malakini (Taaniel ei kuulu juudi traditsiooni järgi mitte prohvetite, vaid kirjade (poetilise kirjanduse) hulka.

³ Mõningate lisandustega kuningas Taaveti «õukonnaprohvetitelt» Gaadilt ja Naatanilt (vrd 1Aj 29:29j).

1. Saamueli raamat hõlmab ajavahemiku Saamueli sünnist millalgi 11. sajandi esimesel veerandil eKr kuni kuningas Sauli surmani sama sajandi viimasel kümnendil.⁴

Raamatu ülesehitus on üldjoontes järgmine:

- peatükid 1–8: Iisraeli kuningriigi rajamise eelne aeg, Saamueli sünni ja kutsumine ning tegutsemine prohveti ja kohtumõistjana;
- peatükid 9–15: Sauli kutsumine ja võidmine, varajane kuningriik, Sauli sõjalised saavutused;
- peatükid 16–31: Sauli langus ja Taaveti tõus, Sauli surm.

Saamueli raamatu[te] keskseks sõnumiks on Taaveti jumalik kutsumine ja valitsusjärjele seadmine, ja nii tuleb ka Sauli tõusu ja languse lugu mõista seda teadmist alati meeles hoides. Jumala poolt prohvet Saamuelile öeldud sõnad Taaveti ja tema vendade kohta⁵ kehtivad ka Sauli ja Taavetit kõrvutades, kasvõi järgnevate näidete varal:

- Saul on silmatorkavalt mehine, pikk ja ilus mees⁶, Taavet aga kuidagi väiksevõitu, õhetavate põskedega, naiselik⁷;
- Saul loodab oma jõule ja õigusele ning üritab ennast isegi pattu tunnistades kuidagi õigustada või süükoormat vähemalt osaliselt teiste peale veeretada (vrd 1Sm 15:24)⁸, Taavet ei ütle aga rohkem kui «Mina olen pattu teinud Issanda vastu.» (2Sm 12:13)

Saamueli kommentaar Sauli hülgamisele ja peatsele Taaveti kutsumisele on konkreetne: «Issand on täna rebinud Iisraeli kuningriigi sinult ja andnud su ligimesele, kes on sinust parem.» (1Sm 16:28) Ning kuna Jumal ei ole inimene, et Ta oma otsust muudaks (vrd 1Sm 16:29.35), siis ei aita Sauli enam isegi püüded oma sõnakuulmatust vagade tegude ja rituaalidega heastada või Saamueli enda eestkostele toetuda.

Sauli patt on õigupoolest iseloomulik kogu langenud inimkonnale: soov olla oma Loojast targem, parem ja õiglasem, ning sellega kaasnev eksiarvamus, nagu oleks võimalik Jumalat kuidagi petta või Temaga kaubelda ja tingida, Teda ära osta.

---

⁴ Saamuel suri mõned aastad enne Sauli, kuningas Sauli valitsemisaastad hõlmasid tõenäoliselt enamuse 11. sajandi teisest poolest eKr.

⁵ Inimene näeb, mis on silma ees, aga ISSAND näeb, mis on südames. (1Sm 16:7)

⁶ Ei olnud Iisraeli lastest ükski temast ilusam, ta oli peajagu pikem kui kõik muu rahvas. (1Sm 9:2)

⁷ Ta oli punapalgeline, ilusate silmadega ja kauni välimusega. (1Sm 16:12)

⁸ Kas see ei meenuta kangesti Aadama sõnu Jumalale: «Naine, kelle sa mulle kaasaks andsid, tema andis mulle puust ja ma sõin.» ning Eeva vabandust: «Madu pettis mind, ja ma sõin.» (1Ms 3:12j)

Keelelisi märkuseid

Issand – originaalis kasutatakse nii siin kui järgnevides salmides Jumala nime יהוה – «Jahve», «Jehoova».

Ja...ütles – וַיֹּאמֶר – sõna אָמַר tähendab «ütleva», «teada andma», aga ka «mõtleva» või «[mõeldut] väljendama».

Saamuelile – אֶל־שְׁמוּאֵל – nimi שְׁמוּאֵל tuleneb kas sõnadest אֵל – «Jumal» – ja שׁוּם – «nimetama» (siit ka sõna שָׁם – «nimi») – ning tähendab «[tema] nimi [on] Jumal», või sõnadest אֵל – «Jumal» – ja שָׁמַע – «kuulma», «kuuletuma», «kuulda võtma», «paluma» –, tähendades «Jumalalt palutud» või «Jumala [poolt] kuulnud»⁹.

Leinad – מִתְאַבֵּל – sõna אָבַל – «leinama», «itkema», «taga nutma» – üheks tähendusvarjundiks näib olevat ka lootusetus, jõuetus.

Sauli – אֶל־שָׁאוּל – nimi שָׁאוּל tähendab «igatsetu», «küsitu/palutu».

Kui...kuninga – מִמֶּלֶךְ – võiks tõlkida ka: «kuningana valitsevast».

Kõrvaldanud – מִמְסָתִיו – sõna מָסַח tähendab «tagasi lükkama», «ära põlgama», «[millestki] keelduma», «hülgama».¹⁰

Sest ma olen...vaadanud – כִּי־רָאִיתִי – sõna רָאָה tähendab «nägema», «jälgima», «ära tundma», «mõistma».

Kui...kuuleb – וַיִּשְׁמַע – sõna שָׁמַע tähendab «kuulma», «kuulama», «tähele panema», «[palvet] kuulda võtma», ka «kuuletuma».

Kutsu siis – וַיִּקְרָא – sõna קָרָא tähendab «kutsuma», «hüüdma», «nimetama», «[välja] kuulutama».

Ohvrile – בַּזֶּבֶחַ – sõna זָבַח – «tapaohver» – tuleneb verbist זָבַח – «[ohverdamiseks] tapma».

Õpetan sind – אֲדַעֲךָ – sõna יָדַע tähendab siin «teada andma», «teatavaks tegema», «näitama».¹¹

⁹ Vrd 1Sm 1:20

¹⁰ 1739. aasta Piiblis: «ärrapõlgnud».

¹¹ 1739. aasta Piiblis: «tahhan sulle teada anda».

Mida sa pead tegema – אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה – sõna עָשָׂה tähendab «[midagi valmis/ära] tegema», «valmistama», «täide saatma», «lõpule viima».

Siis võia – וּמִשָּׁחָת – sõna מָשַׁח tähistab igasugust (esmajoones käega teostatud ja n-ö ülevaltpoolt tulevat) võidmist või määrimist, siinses kontekstis õliga võidmist, mille tähenduseks on pühitsemine ja teatud ametisse või teatud ülesannet täitma seadmine.¹²

Oli öelnud – דָּבַר – sõna דָּבַר tähendab «kõnelema», «rääkima», tähistades eeskätt korrastatud, mõtestatud, isegi loovat kõnelemist, mis põhjustab ja toob esile seda, millest räägitakse.

Petlemma – בֵּית לֶחֶם – nime בֵּית לֶחֶם võib tõlkida: «leiva maja», «leiva koda».

Aga linna vanemad tulid värisedes temale vastu – וַיִּחַרְדּוּ זָקְנֵי הָעִיר לְקִרְאָתוֹ – õigem oleks tõlkida: «Ja linna vanemad värisesid temaga kohtudes».

Pühitsege endid – הִתְקַדְּשׁוּ – sõna קָדַשׁ tähendab «pühitsema», «pühendama», «[pühaks otstarbeks] eraldama», «pühana austama», «pühaks pidama».

Eliabi – אֶת־אֱלִיאָב – nimi אֱלִיאָב koosneb sõnadest אֵל – «Jumal» – ja אָב – «isa» – ning tähendab «minu Jumal on [mu] isa» või «[see, kelle] isa on Jumal».

Ja mõtles – וַיֵּאמֶר – sõnasõnalt: «ja ütles».

Küllap – sõna כָּאֵלֶּיךָ tähendab «kindla peale», «kahtlemata».

Inimene – הָאָדָם – sõna אָדָם – «inimene» – tähistab enamasti mitte konkreetset inimest, vaid inimest või inimkonda üldiselt, vahel ka pisut negatiivses tähenduses või vastandina kellelegi konkreetsele.

Mis on südames – לִלְבָב – sõna לֵבֶב tähistab lisaks südamele ka üleüldiselt inimese sisemust, sisemaailma, seda, kes ta iseendas (ja enesest teadlikuks saanuna) on, samuti tahtevalmidust ja [tegutsemis-] julgust.

Abinadab – אֶל־אֲבִינָדָב – nimi אֲבִינָדָב koosneb sõnadest אָב – «isa» – ja נָדָב – «innukas olema», «head tahet omama», «vabatahtlikult panustama», ka «üllas olema» – ning seda võiks tõlkida: «mu isa on üllas» või «mu isa on tahtejõuline».

Eest – לַפָּנִי – sõna פָּנִים tähendab «nägu», «pale» ning tähistab ka kohalolu. Siin võiks tõlkida: «palge eest».

¹² Sellest verbist tuleneb ka sõna מָשִׁיחַ – «Messias», «Võitu».

Samma – nimi שָׁמָא tähendab arvatavasti «hämmastus», «üllatus» või «ehmatus».

Noorim – הַקָּטָן – sõna קָטָן tähendab «noor», «väike», «tähtsusetu», «armetu».

Hoiab – רָעָה – sõna רָעָה tähendab «karjatama», «hoolitsema», «toitma», ka «juhatama», «valitsema».

Lambaid – בָּצָאן – sõna צָאן tähistab väiksemaid kariloomi, nt lambaid ja kitsi.¹³

Me ei istu lauda – לֹא־נֹסֵב – sõna נֹסֵב tähendab siin «ringiratast kogunema», tähistades üheskoos söömaajale istumist (või laskumist/nõjatumist).

Punapalgeline – אֶדְמוּנִי – sõna אֶדְמוּנִי tähendab «punakas», «rõõsa», ka «ruske» ning võib tähistada nii punapõskset kui ka punapäist inimest.

Ja kauni välimusega – וְטוֹב רָאִי – sõnasõnalt: «ja hea väljanägemisega».

Tõuse – sõna קוּם tähendab «[üles] tõusma», «püsti tõusma», ka «seisma», «püsima».

Issanda Vaim – רוּחַ יְהוָה – sõna רוּחַ tähendab nii «tuul» kui ka «vaim», tähistades viimasel puhul ka Jumala elustavat, valgustavat, julgustavat, võidvat ja pühitsevat ligiolu (Püha Vaimu kui pühima Kolmainsuse kolmandat isikut), samuti [jumalikku] hingeõhku, eluhingust ja -jõudu, väge, tahet, mõistust ja tarkust.

Ja...tuli võimsasti – וַתִּצְלַח – sõna צָלַח tähistab tohutu kiirusega, tormlevat liikumist, paiskumist.

Taaveti peale – אֶל־דָּוִד – nimi דָּוִד tähendab «armastatu», «lemmik».

Raamasse – הַרְמָתָה – nimi רָמָה tähendab «küngas», «kõrgendik».

Sisuline analüüs

Saamueli raamatu 16. peatüki alguses seisev kirjeldus Taaveti võidmisest kuningaks on üks kolmest teda tutvustavast jutustusest. Teine järgneb sama peatüki teises pooles: Taavet satub otsekui juhuslikult kuningas Sauli õukonda, osutudes osavaks kandlelööjaks, kes kutsutakse kurjast vaimust vaevatud kuninga juurde, et ta alati, kui Sauli peale tuli kuri vaim, selle oma kandlemänguga minema peletaks.

Kolmas Taavetit tutvustav jutustus hõlmab 1. Saamueli raamatu 17. peatüki ning kõneleb Iisraeli vastasseisust vilistitega ja sellest, kuidas Taavetil õnnestus surmata Koljat ja seeläbi pälvida teatavas mõttes legaalne ligipääs Sauli troonile: nimelt oli Saul töötanud teha Koljati võitja oma väimeheks.

¹³ Eesti keeles on selle sõna heaks vasteks varasemates piiblitõlgetes kasutatud «pudulojus».

Olulisim neist kolmest tutvustusest või «troonipärimisloost» on kahtlemata esimene, kuna see, kes tegi Taavetist kuninga, ei olnud mitte Saul ega tema mehed, ning ammugi mitte Taavet ise, vaid Jumal, kes ta endale oma südame järgi välja valis ja kuningaks võidis. Samamoodi oli Jumal valinud ja võidnud ka Sauli – kuigi väliselt võis jääda mulje, justkui oleks Iisrael endale ise kuninga loosunud (1Sm 9–10).

Nii Sauli ja Taaveti isikutel kui nende valimisel ja võidmisel on mitmeid sarnasusi – nagu ka vastandlikke jooni, mis on samuti tähendusrikkad. Mõlemast sai kuningas nende endi ja nende lähedaste ning viimselt isegi prohvet Saamueli jaoks ootamatult. Sauli kohta ütles Issand Saamuile: «Homme sel ajal läkitan ma sinu juurde mehe Benjamini maalt. Võia ta vürstiks mu rahvale Iisraelile, tema peab mu rahva päästma vilistite käest, sest ma olen vaadanud oma rahva peale, sest ta hädakisa on jõudnud minuni!» (1Sm 9:16) Sarnaselt ütles Jumal Taaveti kohta: «Täida oma sarv õliga ja mine: mina läkitan sind petlemlase Iisai juurde, sest ma olen tema poegadest vaadanud enesele kuninga.» (1Sm 16:1)

Kummagi puhul ei teadnud Saamuel alguses, kes see on, kelle Issand on valinud: «Ja kui Saamuel nägi Sauli, siis Issand andis temale mõista: «Vaata, see ongi mees, kellest ma sulle rääkisin: tema peab valitsema mu rahva üle!»» (1Sm 9:17) – «Ja Iisai läkitas mehed ning laskis ta tuua; ta oli punapalgeline, ilusate silmadega ja kauni välimusega. Ja Issand ütles: «Tõuse ja võia teda, sest tema on see!»» (1Sm 16:12) Mõlema, nii Taaveti kui Sauli võidmine ja kuningaks seadmine jäi avalikkuse eest esialgu varjule. Saulist sai avalikult ja «ametlikult» kuningas pärast seda, kui Saamuel oli kõik Iisraeli mehed kokku kogunud ning suguharude ja suguvõsade kaupa liisku heitnud (1Sm 10:17–24), Taaveti tõusmine täieõiguslikuks ja kõigi poolt tunnustatud kuningaks võttis aega märksa kauemgi.

Saul oli pärit Iisraeli väikseimaist suguharust, Taavet omakorda oli noorim – võime tõlkida ka, et väikseim – Iisai poegadest. Esimese Ajaraamatu alguses nimetatakse Taavetit küll Iisai seitsmenda pojana (1Aj 2:15), ent selle puhul on tõenäoliselt tegemist Taavetile n-ö prominentse positsiooni andmisega – samal ajal, kui kaheksandaks pojaks olemine viitaks justkui teatavale üleliigsusele, mis sobitub hästi Taaveti kuningaks valimise ja võidmise loo sõnumiga.¹⁴ Samas on mõlemad, nii Saul kui Taavet, silmapaistva ja meeldiva välimusega: «Ja temal oli poeg Saul, kes oli noor ja ilus. Ei olnud Iisraeli lastest ükski temast ilusam, ta oli peajagu pikem kui kõik muu rahvas.» (1Sm 9:2) – «Ja Iisai läkitas mehed ning laskis ta tuua; ta oli punapalgeline, ilusate silmadega ja kauni välimusega.» (1Sm 16:12)

---

¹⁴ Sarnaselt sellele, kuidas iseloomustab ennast apostel Paulus: «Aga kõige viimaks näitas Ta ennast ka minule kui äbarikule (originaalis kasutatakse siin märksa kangemat sõna: ἄκρωμα – «nurisünnitis»). Mina ju olen apostlite seast kõige väiksem, see, keda ei kõlba hüüdagi apostliks, sest ma olen taga kiusanud Jumala kogudust.» (1Kr 15:8j)

Veel üheks sarnasuseks on see, et nii Sauli kui Taaveti peale tuli pärast nende võidmist Jumala Vaim: «Ja Jumala Vaim tuli võimsasti [Sauli] peale ja ta hakkas nende keskel prohvetlikult rääkima.» (1Sm 10:10); «Kui Saul neid sõnu kuulis, siis tuli Jumala Vaim võimsasti ta peale ja ta viha süttis väga põlema.» (1Sm 11:6); «Ja Issanda Vaim tuli võimsasti Taaveti peale, alates sellest päevast ja edaspidi.» (1Sm 16:13) Tõsi, pärast seda, kui Jumal oli Sauli tema truudusetuse tõttu hüljanud, asendus Jumala Vaim tema peal teda kohutava ja vaevava kurja vaimuga.

Jumal andis Saulile Saamueli kaudu teada, et on otsustanud ta kõrvaldada ja asendada, pärast seda, kui Saul oli astunud üle Issanda käsust hävitada viimseni kõik amalekid ja nende vara. Kõigepealt ütles Jumal Saamuelile: «Ma kahetsen, et ma olen Sauli kuningaks tõstnud, sest ta on taganenud minu järel ega ole täitnud mu käsku.» Saamuelile oli see tõeliseks šokiks: «Siis Saamuel kohkus ja kisendas kogu öö Issanda poole.» (1Sm 15:11) Selle karmi sõnumiga Sauli juurde minnes tuletas Saamuel talle kõigepealt meelde: «Eks ole nõnda, et kuigi sa oled iseenese silmis pisike, oled sa ometi Iisraeli suguharudele peaks, sest Issand võidis sind Iisraelile kuningaks?» (1Sm 15:17) Ning seejärel: «Et sa oled hüljanud Issanda sõna, siis hülgab Temagi sinu kui kuninga... sa oled hüljanud Issanda sõna ja Issand hülgab sinu, nõnda et sa ei või olla Iisraeli kuningas... Issand on täna rebinud Iisraeli kuningriigi sinult ja andnud su ligimesele, kes on sinust parem.» (1Sm 15:23.26.28)

Tollel hetkel ei teadnud Saamuel veel isegi, kes see on, kelle Jumal on uueks kuningaks valinud, ja Jumal ei avaldanud seda talle kuni viimase hetkeni. Põhjuseks on kahtlemata selle toonitamine, et Iisraeli kuninga võim ja autoriteet ei pärine mitte inimestelt, vaid Iisraeli kui Jumala rahva tõeliselt Kuningalt, tema Hiilguselt (vrd 1Sm 15:29), kes ei tee oma valikut mitte inimese viisil silmaga nähtavale, vaid oma valitu südamele vaadates. Jumal ei oota oma valitult, oma võitult, mitte põletus- ega tapaohvraid, vaid tähelepanelikku ja kuulekat südant (vrd 1Sm 15:22j).

Sauli kõrvaldamine läks Saamuelile tõsiselt südamesse. Saul oli ikka ja jälle tema juurest nõu otsinud, küllap Saamuel tundis tema suhtes teatavat vastutust, ehk oli temasse isegi mingil määral kiindunud. Igatahes näeb Jumal, et Saamuel leinab Sauli, nutab teda taga – muidugi mitte kui surnut, vaid kui tagandatut. Originaali sõnakasutus näitab, et see taganutmine on jätkuv, s.t see kestis mõnda aega, enne kui Jumal Saamueli kõnetas ja talle käsu andis, Iisraelile uus kuningas võida. Issand vastandub Saamueli leinameeleolule järsult ja ühemõtteliselt: «Sina muudkui nutad Sauli taga – mina aga, mina ise¹⁵ olen ta ära põlanud ja kuningana valitsevast kõrvaldanud!» (vrd 1Sm 16:1)

Jumal annab Saamuelile konkreetse korralduse minna Petlemma ja võida Iisraelile uus kuningas, samas otseselt ütlemata, kelle Ta on selleks uueks kuningaks välja vaadanud.

---

¹⁵ Originaalis kasutatakse siin rõhutatult asesõna יָגֵן – «mina» –, mida võib tõlkida ka «mina ise».

Väljendit «olen vaadanud» võib tõlkida ka teisiti: «olen näinud» – sellisel juhul ei rõhutata mitte niivõrd jumalikku valikut, kuivõrd teadmist ja südametundmist. Küllap mõlemad tõlked ja neil rajanevad tõlgendused on teineteist täiendades õiged: Jumal teab, kes on Tema «südame järgi» (1Sm 13:14) ning teeb sellele vastava valiku.

Saamuel kuuletub, ent mitte kõhklusteta: «Aga Saamuel ütles: «Kuidas ma võin minna? Kui Saul kuuleb, siis ta tapab mu.»» (1Sm 16:2) Jumal peletab Saamueli kartuse käsuga võtta kaasa lehmamullikas ja see Petlemmas ohverdada. Saamueli Petlemma saabudes tulevad linna vanema talle hirmust värisedes vastu, küsides, kas ta tuleb rahuga (1Sm 16:4). Võib-olla olid Petlemma vanemad hirmul selle tõttu, mida Saamuel oli äsja teinud amalekkide kuninga Agagiga: «Ja Saamuel raius Agagi tükkideks Issanda ees Gilgalis.» (1Sm 15:33), võib-olla aga pidasid nad tema läkitajaks kuningas Sauli, kes oli arvatavasti üsna tuntud oma äkilise, sageli lausa kontrollimatu meele poolest, mis tuli hiljem eriti selgelt esile seeläbi, kuidas ta kohtles Taavetit.

Saamuel kinnitas Petlemma vanematele, et ta on tulnud rahus, ning laskis kutsuda ja pühitseda Iisai pojad, et nood võiksid koos temaga saada osa ohvriiitusest ja sellele järgnevast söömaajast. Iisai poegadest esimesena astus Saamueli ette Eliab, keda Saamuel pidaski koheselt Issanda valituks – võib-olla tema nime pärast (vt vastavat keelelist märkust), võib-olla aga seetõttu, et ta meenutas Saamuelile Sauli, olles tolle sarnaselt pikka kasvu ilus mees. Tundub, et Eliab meenutas Sauli ka Jumalale, kuna Jumal kasutab tema puhul sama sõna, mida Sauligi puhul: «Ma olen jätnud tema kõrvale!»¹⁶ (1Sm 16:7)

Jumal annab siin Saamuelile ja tema kaudu meilegi äärmiselt olulise õppetunni: «Ära vaata ta välimusele ja pikale kasvule, sest ma olen jätnud tema kõrvale! Sest see pole nii, nagu inimene näeb: inimene näeb, mis on silma ees, aga Issand näeb, mis on südames.» (1Sm 16:7) Omalaadselt irooniline on see lause seetõttu, et sõnasõnalt ütleb Issand siin, et «inimene vaatab silmade peale» – ning veidi hiljem rõhutatakse Taaveti puhul, et ta oli «ilusate silmadega» (1Sm 16:12). Sellega antakse mõista, et kuigi Taavet oli ilusate silmadega ja kauni välimusega, on täielikult välistatud, et Jumal oleks oma valiku teinud selle põhjal. Jumal vaatab inimese südame, s.t tema tõelise seesmise olemuse peale, ning just seda nähes tegi Issanda valiku Taaveti kasuks.

Pühakiri, sealhulgas Saamueli ja Kuningate raamatud, ei varja sugugi, et ka Taavet oli luust ja lihast inimene, ega kujuta teda sugugi süütuse ja vagaduse musternäidisena. See, mis eristas Taavetit Saulist (ja paljudest teistest), oli Jumala tahte tingimusetu aktsepteerimine isegi siis, kui ta oli pattu tehes toiminud selle vastaselt. Kui Saul üritas pärast Jumala käsust üleastumist ennast õigustada, siis Taavet leidis endas jõudu ausalt tunnistada: «Mina olen pattu teinud Issanda vastu.» (2Sm 12:13)

---

¹⁶ Heebrea keeles kasutatakse mõlemal puhul, nii 1Sm 16:1 kui 1Sm 16:7 verbi דָּנָה – «tagasi lükkama», «ära põlgama», «[millestki] keelduma», «hülgama».

Ükski Iisai seitsmest pojast ei osutunud Jumala valituks, ning kui Saamuel seepeale Iisailt küsis, kas kõik tema poisid on kohal, siis jääb Iisai vastusest mulje, et kuigi üks oli veel, ei pidanud Iisai ise teda sellegi vääriliseks, et ta koos teiste poegadega ohvrile kutsuda. Sarnaselt suhtusid Taavetisse hiljem Saul ja Koljat: «Aga Saul ütles Taavetile: «Ei suuda sina minna selle vilisti vastu, et temaga võidelda, sest sa oled noor, tema on aga noorest põlvest peale sõjamees.»» – «Vilist vaatas ja nägi Taavetit, aga ei pannud teda millekski, sest too oli noor, punapalgeline ja kauni välimusega.» (1Sm 17:33.42)

Tegelikult võiski Taavet oma poisikeselikule ilule vaatamata üsna armetu või koguni halenaljakas välja näha: «Ja Saul pani oma riided Taavetile selga, andis temale vaskkübara pähe ja pani temale raudrüü selga. Ja Taavet pani tema mõõga enesele riiete peale vööle ja katsus kõndida, ta ei olnud ju nendega harjunud; aga Taavet ütles Saulile: «Ei mina saa nendega käia, sest ma pole harjunud.» Ja Taavet võttis need oma seljast ära.» (1Sm 17:38j)¹⁷

Taavet oli noorim, vähim, tähtsusetuim Iisai poegadest. Kahtlemata ei olnud ka see põhjus, miks Jumal Taaveti kuningaks valis ja Saamuelil võida laskis – põhjuseks oli, nagu öeldud, see, et Taaveti süda oli n-ö õiges kohas, seega oli ta mees Jumala südame järgi. Taaveti süda oli teistsugune kui Sauli oma: Taaveti süda nõudis Issandat, hüüdis Issanda poole, lootis Issanda peale, rõõmutses Issandas ja ülistas Issandat nii katsumustes kui õnnistustes, nii valus kui rõõmus, nii kahetsedes kui andeks saades, nii hüljatuna kui Issanda abi ja päästet kogedes.¹⁸

Pärast seda, kui Saamuel oli Taaveti kuningaks võidnud, tuli Taaveti peale võimsasti Jumala Vaim – võiksime tõlkida, et Jumala Vaim «paiskus» tema peale või «tormas» tema peale¹⁹ –, alates sellest päevast ja edaspidi, s.t Jumal oli jätkuvalt Taaveti, oma valitu ja võituga: «Ma olen leidnud Taaveti, oma sulase, oma püha õliga olen ma tema võidnud. Teda toetab mu käsi kõvasti ja mu käsivars tugevdab teda. Vaenlane ei saa teda üllatada ega ülekohtune inimene teda maha rõhuda, vaid mina taon puruks ta vaenlased ta eest ja löön maha tema vihkajad. Ja mu ustavus ja mu heldus on temaga, ja tema sarv tõstetakse kõrgele minu nimes.» (Ps 89:21–25) – «Sina teed suureks oma kuninga võidud ning osutad heldust oma võitule, Taavetile ja tema soole igavesti!» (Ps 18:51)

---

¹⁷ Meenub dialoog filmist «Siin me oleme»: «See ju siuke hale ja äbarik...» – «Aga väga ilus!»

¹⁸ Suurepärase pildi sellest annavad Taavetile omistatud psalmid.

¹⁹ Vrd sellega, mis toimus Nelipühal: «Ja äkitselt tuli taevast kohin, otsekui tugev tuul oleks puhunud, ja täitis kogu koja, kus nad istusid. Ja nad nägid otsekui hargnevaid tulekeeli, mis laskusid iga üksiku peale nende seas. Ja nad kõik täideti Püha Vaimuga ning hakkasid rääkima teisi keeli, nõnda nagu Vaim neile andis rääkida.» (Ap 2:2–4)

Kahtlemata ei ole Taavet siin oluline mitte ainult isiklikult, vaid ka Iisraeli kuningana: Jumal on ta valinud, «võttes tema ära lambataradest, et ta karjataks Ta rahvast Jaakobit ja Ta pärisosa Iisraeli... Ja Taavet karjatas neid südame laitmatuses ning juhtis neid osava käega.» (Ps 78:70–72) Saamuel aga «tõusis ning läks Raamasse» (1Sm 16:13) – see pole mitte ainult ääremärkus, vaid see näitab, et Saamueli töö oli tehtud.²⁰ Saul oli pidanud pidevalt otsima Saamueli nõuandeid ja juhatust, Taavetit aga juhtis Jumala Vaim, nii et Taavet ei vajanud Saamueli niipea – õigupoolest alles siis, kui Saul oli võtnud lõplikult nõuks ta hävitada (vt 1Sm 19).

Taavet kui karjane, kuningas ja Jumala võitu on kahtlemata eelpildiks Messiast, kes on Jumala rahva tõeline Karjane ja Kuningas ning Jumala Valitu – veelgi enam, äravalitud Poeg (Lk 9:35). Tema on Taaveti linnas Petlemmas sündinud võrse Iisai kannust ja võsu tema juurtest, kelle peal hingab Issanda Vaim ning kes «mõistab viletsaile kohut õiguses ja otsustab hädaliste asju maa peal õigluses»; Tema on ustav ja õige ning «seisab rahvaile lipuks»; Tema juures otsivad jumalikku päästet mitte ainult Iisraeli lapsed, vaid ka paganad (vrd Js 11:1–10). Saulid ja Taavetid tulevad ja lähevad, aga Issanda «kuningriik on igavene kuningriik ja Tema valitsus on põlvest põlve... ja kõik valitsused peavad Teda teenima ning Temale alistuma» (Tn 3:33; 7:27).

Jutluseks

Septuagesima pühapäevaga ehk kolmanda pühapäevaga enne paastuaega algab nn eelpaastuaeg, mis läänekiriku traditsioonilises liturgias väljendub peaaesjalikult selles, et sarnaselt paastuajaga asendub roheline liturgiline värv violetsega ning missal ei laulda/loeta enam *Gloriat* ega *Alleluiat*. EELK tava kohaselt leiavad need muutused aset alates Tuhkapäevast, nii et seda olulisem on – et Septuagesima-aeg ei jääks ainult kirjatäheks liturgiaraamatutes – rõhutada selle liturgilise perioodi sisulist tähendust.

Septuagesima-aja mõtteks on kahtlemata paastuajaks valmistumine. Kuna viimane on vana traditsiooni kohaselt ristimiskandidaatide ettevalmistusaeg, mille kestel need, kes juba on ristitud, end oma kutsumist ja neile osaks saanud Jumala armu meenutades läbi katsuvad, on eelpaastuaja keskseteks teemadeks kutsumine, uues elus käimine ja hea vilja kandmine ning Jeesuse ustav järgimine ristiteel. Sellest kõnelevad ka eelpaastuaja kolme pühapäeva vanakiriklikud evangeeliumid (Mt 20:1–16; Lk 8:4–15; Lk 18:31–43).

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on *Septuagesima* pühapäeva kolmanda lugemisaasta Epistliks (Rm 9:11–23) apostel Pauluse arutlus tema jaoks üliolulise ja ka ülimalt valusa küsimuse üle, kuidas võis juhtuda, et tema oma rahvas, Jumala valitud rahvas Iisrael, kellel oli olemas kõik vajalik (vrd Rm 9:4j), on nüüd Jumala armust ilma jäämas, kuna nad «ei lähtunud usust, vaid arvasid õigeaks saavat tegudest» ja seetõttu

---

²⁰ Saamuel ka suri Raamas ja maeti sinnasamasse (1Sm 25:1). Küllap pole juhuslik seegi, et nimi קָמַח tähendab «küngas» või «kõrgendik».

«komistasid vastu komistuskivi» (Rm 9:32). Pauluse vastus sellele küsimusele on kahetine: see on nii, sest see on Jumala tahtmine, aga kuna Jumala tahtmine ei ole mitte hukatus, vaid arm, siis laseb Ta sellegi kaudu, mis näib hetkel olevat hukatuseks, viimaks tulla esile oma halastusel ja armul.

Kolmanda lugemisaasta Evangeeliumiks (Lk 17:7–10) on tähendamissõna tühistest sulastest, kes ei peaks rõhuma mitte oma teenetele, tublidusele ega mingitele arvatavatele õigustele, vaid üksnes oma isanda armule, kuna nad pole teinud muud kui vaid seda, mis on nende kohus.

EELK Kirikukäsiraamat ütleb *Septuagesima* pühapäeva sõnumit seletades muuhulgas: «Pühapäeva evangeeliumitekstides tuletatakse meelde, et Jumala armu ei saa ära teenida.» See haakub hästi kõigi kolmanda lugemisaasta pühakirjalugemistega, kusjuures Vana Testamendi lugemine toob esile nii Jumala armuvaliku kui selle, kuidas inimene peab Jumala valikule vastama: tähelepaneliku ja kuuleka südamega.

Siiski on eriti Vana Testamendi lugemises peidus veel üks ja märksa suurem sõnum: Taavet, kelle Jumal on valinud sõnakuulmatu Sauli asemel ning kelle Saamuel võiab Iisraeli kuningaks, kehastab tõelist Jumala Võitut, Jumala rahva tõelist Karjast ja Kuningat Jeesust Kristust, kes on ainsana täiuslikult «mees Jumala südame järgi» ning kes on tulnud, et rajada kõigile, kes Temasse usuvad ja Talle järgnevad, mitte ainult maine, vaid igavene kuningriik.

Jutluse võib üles ehitada näiteks järgmiste punktidenä:

1. Kui Iisraeli rahvas tuli prohvet Saamueli juurde ja nõudis, et too seaks neile kuninga, siis ei olnud see ei Saamueli ega Jumala meele järgi, kuna Iisraeli tõeline Kuningas, tema tõeline Hiilgus on Issand. Siiski andis Jumal Iisraelile kuninga, kes oli inimliku arusaama järgi igati sobilik: pikk ja kaunis mees, kellel ilmselt oli piisavalt jõudu ja oskusi edukaks valitsemiseks ning kes mõistis pidada lugu ka nõuannetest, mida ta sai prohvet Saamuelilt. Sellel kuningal – Saulil – oli aga korvamatu puudus: tema süda ei olnud Jumala ees siiras ega kuulekas. Seepärast otsustas Jumal Sauli kõrvaldada ja asendada ning andis Saamuelile käsu minna Petlemma ja võida üks petlemlase Iisai poegadest uueks kuningaks.
2. Saamuel ei teadnud, kes see on, kelle Jumal on valinud, ning üritas otsustada omaenda äratundmise järgi. Paraku olid kõik tema valikud valed – kuni selleni, et näis, et ühtegi polegi enam järgi jäänud. Üks siiski veel oli: kui Iisai oli toonud Saamueli ette oma seitse poega, siis selgus, et tal on veel kaheksaski – aga taas inimliku arusaama järgi ei tulnud too arvesse. Jah, ka tema oli kaunis nagu Saul, aga väike ja liiga noor – ning just tema osutuski Jumala valituks. Miks? Kas üksnes seetõttu, et ta näis inimlikult sobimatuna? Seda mitte – Jumal tegi oma valiku teisest põhimõttest lähtudes: oluline pole mitte see, mis paistab inimsilmale, vaid inimese

süda, tema tõeline olemus, tema hoiakud, eeskätt Jumala suhtes. Jumal otsis endale meest oma südame järgi, ja seepärast Ta ei vaadanud mitte inimeste silmnäo, vaid nende südame peale. Taavet ei olnud veatu ega laitmatult täiuslik – aga ta oli Jumala ees alandlik, ta tundis ja tunnistas oma pattu ja nõtrust, ta teadis, et tal pole muud lootust kui üksnes lootus Jumalale ning ta otsis lakkamatult Jumala ligiolu ja palet. Teda muserdas see, kui ta tundis, et Issand on oma palge tema eest peitnud, ning ta ei väsinud, kuni oli selle jälle leidnud. Nagu Issand oli läkitanud oma prohveti Saamueli Taavet otsima ja võidma, nii ei tahtnud Taavet otsida ega leida kedagi muud kui Issandat, pöördudes ka siis, kui oli Tema vastu eksinud, alati Tema juurde tagasi.

3. Lisaks kõigele muule – sellele, et ta oli edukas nii väepealiku kui kuningana ning et ta otsis aina Jumalat – on Taavet midagi veelgi suuremat ja olulisemat: ta on Messia, Issanda tõelise Võitu, Jumala rahva tõelise Karjase ja Kuninga eelkuju. Jumal laskis Iisai soost tõusta võrse, oma inimeseks saanud ja Taaveti linnas Petlemmas sündinud Poja, kes tuli, et tuua igavene elu ja õndsus kõigile, kes Temasse usuvad ja Talle järgnevad, ning rajada neile igavene kuningriik taevas. Jeesus Kristus on, nagu kinnitas muutmismäel taevast kostnud hääl, Jumala äravalitud Poeg, kusjuures ühes Temaga on valitud kõik need, kes on Temaga koos surnud ja surnuist üles tõusnud ning Temas uuesti sündinud. Tema on võsuke, kes tõusis «otsekui juur põuast maast» (Js 53:2), kes «oli põlatud ja inimeste poolt hüljatud» (Js 53:3), nende poolt kõlbmatuks tunnistatud, ent «Jumala silmis on valitud ja hinnaline» (1Pt 2:4). Tema on tõeliselt mees Jumala südame järgi, kes pole tulnud mitte selleks, et Teda teenitaks, vaid et ise teenida ja valmistada meile külluslik pidusöömaaeg taivasel pulmapeol.